

4551

శ్రీ ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రిక

కా కి నా డ.

రెండునెలల కొకసారి ప్రకటింపబడును.

(Journal of the Telugu Academy.)

సంపుటము. ౩౪	{	పార్థివ	{	సంచిక ౧-౨
34		చైత్ర-ఆషాఢములు.		1-2

కా కి నా డము

పరిషత్సభ్యులయమునఁ బ్రకటింపబడినది

చందా, పోస్టువ్యయములతో సంవత్సరమునకు రు 3-౦.

1944-45

విషయ సూచిక.

1. స్వనివయము	౧-3
2. కళాపూర్ణోదయము	3-5
విద్యాక-చుప్సరి మూర్త్యసారాయణకాశ్రమిగాదు.			
3. తెనుగు బసవోదాహరణము - పాల్కూరికి సోమనాథకవి			౯-౧౭
బందారు తమ్మయ్యగాదు.			
4. దర్శనసమీక్ష	౧౮-౨౪
సాహిత్యశోమణి-భామప్రసాద చిలుకూరి వీరభద్రకాశ్రమిగాదు.			
5. దీపాలవారి జితకాళి	౨౫-3౨
చుప్సరి మూర్త్యసారాయణకాశ్రమిగాదు.			
6. భీమునినయోక్తులు	33-3౫
చిలుకూరి సామయ్యకాశ్రమిగాదు.			

శ్రీ ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్పత్రిక.

కాకినాడ.

తెలుగు సాహిత్య పరిషత్తు ప్రవర్తించుచున్నది.

(Journal of the Telugu Academy.)

సంపుటము. ౩౦ { పౌర్ణమి } సంవిత్ ౧౯౨౨
 ఆంధ్ర-సాహిత్యములు.

స్వ విషయము.

ప్రాచ్యవ్యాఖ్యగ్రంథాల మహాసంగ్రహము ముగిసిపడి. కాని
 శా.తి యింకను నొకటి ముందరేను. మరల నొకతరమువారి కంట్రోలు
 ఉత్తరప్రదేశ్ నుండి వెలువడి పరిషత్పత్రికకు యథాప్రకారముగ విపు
 లముగ ప్రకటింపఁబడును. పాఠశాలకు నూ మనవి

ఆంధ్రభాషామును నేటివజ్రము మిశ్రభాషలందువలెనే
 స్వకోశముఖముగ విస్తృతము గాంచుచున్నది. భాషానివయమున మా
 త్రము దానివర్ణనము ముదావహముగ లేదు. నేటిశాస్త్రవ్యాఖ్య
 కాదగ్రంథములందును, కావ్యవాఙ్మయమునందును నుపయోగించఁబడు
 భాష గ్రామ్యగ్రాంథిక వ్యావహారికములలో నేదియుఁ గాక కొన్నితావుల
 దుర్భాగము, అసంస్కృతము యున్నది. ఏకాలముసందేసను భాషకు
 నయములు లుండుట లెప్పుడు స్వచ్ఛందతవలన భాషాభివృద్ధి గొలువకు
 ననుట నిస్సంశయము. పత్రికలయందును, విద్యార్థివ్యాసములందును

భాష" యని పేరైన మొనర్చుచున్నాడు. సహృదయులై విమర్శన మొనర్చిన గృతక ముగ్ధిమూ వారికే తెలియఁగలదు

ఇటీవలఁ బత్రికా కవంచమున ప్రఖ్యాతపురుషులై యున్న డయిన కీర్తిని గడించి పెక్కు సంభరములు "కృష్ణావత్రిక"ను నిర్విఘ్నముగ నడపిన శ్రీ మట్నూగు కృష్ణారావు వంశులుగారు దివం గతులైరని వ్రాయటకు మిక్కిలి కఠినమైనదనియు. వీరి సర్వతోముఖసాహిత్యము, జేతభక్తి శార్వదీక్షము నందఱకు విదితము. వీరి కత్రికలోని సాహితీకృష్ణావత్రికలో గొన్ని గ్రంథపాఠముగ ప్రకటించబడినవి. వీరి గ్రాంథికభాషాభిమానమును కృష్ణావత్రికను జరుపువారందఱకును కదికము. గ్రాంథిగ్రామ్యభాషావివాదసందర్భమునఁ దమ తండ్రిగారిలో శ్రీ కృష్ణారావువంశులుగారు "గ్రామ్యము అనుసరణ యోగ్యము" అని విషయములో మీలో వాదించి గెలువ లేదు. కాని గ్రాంథికశైలిలో అంద మున్నది గనుకఁ గళగ భావించి దాని ననుసరించునదిని సహాధానము చెప్పినట్లుల శ్రీ గిడుగు సీతావతిగారు తెలియఁబడియున్నారు గ్రామ్యవ్యావహారికగ్రాంథికభాషా విషయమున గ్రాంథికభాషయొక్క కరమోత్పత్తివృత్తను గ్రహించియే శ్రీ వంశులుగారు తమ కత్రికారాజమున దాని ననుసరించిరి. ఆయన జీవితమునందలి ముఖ్యవిషయములు ఆంధ్రవత్రిక 1 జూలై సంచికలో శ్రీ భోగరాజు కట్టాభిరీతారామయ్యగారు వ్రాసిన వ్యాసమునఁ జూడవచ్చును.

మఱియు ది 2-7-4౩ న సుప్రసిద్ధభాషాభిమానులును వండితులు సగు శ్రీ చెన్నారెడ్డి భానుమూర్తివంశులుగా రాకస్మికముగ మరణించిరి. వీరి ప్రథమకుమార బందరు నోబిల్ కళాశాలలో సభ్యులగుటగ నుండి తరువాత గవర్నమెంటు ప్రొఫెసరుగఁ బనిచేసిరి వీరికి సంస్కృతాంధ్రాంగ్లభాషలయందుఁ గలవైదుష్య మపారము. ఆంధ్రమున వీరి కవితాసామర్థ్య మందఱకును దలిసినవిషయమే ప్రమోదాత

సంవత్సరమున పెద్దాపురములో జరిగిన పరిషద్వార్షికసభకు వీరగా
సనాధిపతులై మన్నననుబడసిరి. వీరి యధ్యక్షోపన్యాసము పరిషత్పత్రిక
సం. ౧౯, సం. ౩౧, పుట ౧౦౯-౧౨౦ లయందుఁ బ్రకటింపఁబడినది. వీరి
భాషాభిమానము ప్రశంసనీయము. వీరు పెక్కు కావ్యములను రచించి
రని కూడఁ దెలియుచున్నది అంతిమదిసములలో వీరు నైరాగ్యవ్రతవృత్తి
గలిగి కొవ్వొత్తునం దొక యాశ్రమమును స్థాపించి కాలమును గడపుచు
నాకస్మికమరణము నొందిరి. వీరియొక్కయు, శ్రీ కృష్ణారావుగారియొక్క
యు జీవితము లాదర్శప్రాయములనుట నిష్కవాదముకను. వీరియాత్మల
కు పరమేశ్వరుడు శాంతి నొసంగును నాక.

కళాపూర్వోదయము.

దావూరి సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

(ఆనందవృత్తము.)

ప్రాత్రుక్రతులను ముద్రింపఁబఱపినచ్చినప్పుడు పెక్కులేఖక ప్ర
మాదములతో నిండినపాఠములు సూక్ష్మములుగా నుండవచ్చును. అం
దులకై ప్రత్యేకపాఠములు పరిశీలించుచుఁ జూరము సంకీర్ణముగా నున్న
చో నున్న దున్నటు లుంచుటగాని తోచిపిరితి సూచించుటగాని చేయ
వలసి యుండును. శ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు కొన్ని
పాఠములను “నానవరణః” తోచిపిల్లు పఠించితిని, అర్థసిద్ధికై పఠం
చితిని” అని వ్రాయుచు దిద్దివైచిరి. ఇందుఁ గొన్ని పూర్వక్రతులలో
నున్నవియుఁ గొన్ని సిద్ధ సవసరము లేనివియు నై యున్నవి. మూతనము
ద్రణమున నట్టి “నానవరణః” లేకుండఁ గవిహృదయసూచకము లనఁ
దగినపాఠములే యాయాతావుల సందర్భోచితముగను నన్వితముగను
జేర్పఁబడినవి. పింగళసూరనార్యుని కావ్యమున మన సవంతులే ?

ఈ సందర్భమున నాయాశ్రయము కన్పించునట్లు చూపబడి నూతన శ్రమి యందలి కన్పించునట్లు సీయబడినది.

(1) "అని నాకొంతవరకు వ్రాసె. 3౪౨ మ. ప్ర. ౪౩ కొ. ప్ర. ఇటు "చేసె, అట్లు చేసి, నాసరణి" అని వేదీకరించు జత్తువార. ఈ కన్పించునట్లు దీక్షాపాత కన్పించునట్లు నడుచు "ఇట్లు దివ్యదృష్టిని జూచి" అనుక్రియ కన్పించునట్లు లభించునట్లు వైదికు పాటు అనావశ్యక మై సందర్భము సరిపడినది.

(2) ఆకస్మాత్తు విమానములో నేగుచున్నదంతులు చదరంగ ముడుచున్న సందర్భమును సూచించునట్లు :-

"నిలు మహా బాంకకు నెత్త మిమ్మా యంచు" ౬౦౧౨ మ. ప్ర. ౧౨౦ కొ. ప్ర. ఇటు వ్రాసి వారు, "నెత్తమ్మా. వ. ప. బ. నెత్తమ్మ యంచు" ఇత మిచ్చి పాచికల కందె మన్నది. త. ర వ్రాతక్రతులు రెండిట మెత్తమ్మా తమి, యతితప్పినవార మున్నది. అట్టిది 'నెత్తమ్మా' సరించితిని. త. ప. బ." అని వేదీకరించు జత్తువార వ్రాయించి. ఇటు శబ్దరత్నాకర పాఠ మాశ్రయించుచో ననుకూలమై యేమి? అగుము. నెత్తమ్మ నెద్దేలింది బాంకము. అనగా బాచికలకు దెమున గూర్చి బాంకము. అని భావము. అంతేకాక తిరుకతి వలూరు చిన్నయసూరి పాఠములలో గూడ శబ్దరత్నాకర పాఠానుసారముగనే యున్నది. ఇటు 'నాసరణి' చేయుట కనసరము లేదు. కాగా 'నెత్తమ్మ' అనియే క్రిత్యుని గ్రహించినది.

నెత్తమ్మ = పాచికల కందెము. (చూ. చి ని. త. ర. నూ. ని)

(3) "అన బలిరా మహాకవి శిఖాధరణంబ మదు కభావణం

జున కిప్పు డిచ్చును తరమ పూని విచిత్రపు బుద్ధి మయ్యె మే
లని విధుఁ దాడె నెల్లదియటంచుఁ గవిప్రభుఁడు నన్వేషన్వే నా
యన కతియింపుమా తిరుగ నన్నఁ దదుక్తి మెచ్చె విప్రుఁడన్.

(౬. ౧౭౩ మ. ప్ర. ౧౭౪ కొ. ప్ర.)

“ఎక్కడి వెక్కడి వాఙ్మతుల కందవు” (వా. క్ర. బహు. క్ర)

“ఎక్కడి వెక్కడ ? వాఙ్మతుల కందవు” (సర. వ). పాఠము)

ఈపాఠమే నూతనముద్రణము గ్రహించినది. ఈముఖమాకల్పనలు, ఈయత్కృతులు వీనిదారి వీనిదే. ఆమెకుండలియువమే మనముగ్రహించినదే. అనగా ‘ఎక్కడి వెక్కడ’ అనుదానికి నీలోకమండలి యువ మాతృకృతు లామె యవమవాదిసౌందర్యముముందు నిలువలే వని భావము. ఆభావమే వాఙ్మతుల కీముంతిబెడంగు లంద వని కవి స్పష్టపఱచినాడు. కాఁగా,

క...“ఎక్కడి వెక్కడ? వాఙ్మతుల కంద వింతిబెడంగుల” అని నూతనప్రతిపాఠము సరిగనే యున్నది. ఇట్ల ‘వవరణ’తోఁ బనిలేదు.

(5) సర్వసచివుని సర్వోక్తిపందర్భమున :-

“ఎన్నఁదైనను దొల్లి నీ కిప్పుడునోలె

నీమది నిల్వసాగినే యామృగాక్షి

వెతవటుపబట్టి దినమును వింత వింత

యైనయావడలో చూడ మా కబ్బెఁగాక.

(2 ౨౧ వా. సర. బహు. క్రతుల. పా)

“నీమది నిల్వసాగించి” వింతవింతలైన” అను భేదముతో మల్లాది ప్రతి. పా. ఇట్ల వీరు “నిల్వసాగితయా మృ క ఖ. నిల్పిచాగితయా మృ గ. నిల్పిభోగితయా డ. పాఠము సందిగ్ధము. ఖ. టిక, కేయా = దొరా! అన్నది- తోచి ట్లు సవరించితిని” అని పేక్షకిరద జిత్తులో వ్రాసిరి. “నీమది నిల్వసాగి జియ్యా! మృగాక్షి” అనుపాఠము ఏలూరు తిరువతి క్రతులం దున్నది. గీత ప్రథమపాదము పై సీసపద్యము లోని కన్వయము. ఓజియ్యా! ఆమె నీమదిని నిల్పి వెతవటుపబట్టి యిట్టివనులు చూతుఁ జూడ నబ్బె నని యన్వయము. నూతనముద్రణ మీపై పాఠమునే గ్రహించినది. తోచినసవరణయందలి సాగించి, అనుచున్నామునకు నమనయ మెటో ?

(6) మఱియు నీసందర్భముననే: —

“అమఱపుదోస మిట్లని యాత్మఁ బొదివి
వేచుచున్నది యెట్లన్న వినుము దెలియ
దానఁ బరీతప్త యయ్యె నుపానభూతి
తనయ తదనాప్తి నీయూక్తి తావ మొందె

(2, 3౦. వా. బ. ప పా

“... .. ఇట్లు నీయూక్తిఁ బొదివి,
వేచుచున్నది

... .. తదనాప్తి నీయూక్తి తావ మొందె మల్లా. పా

ఇట పేరు. తదనాప్తి అన్నిట ‘తదనాప్తి, నానవరణ, అని చిత్తుల
వ్రాయించిరి

“అమఱపుదోస మిట్ల నీయూక్తిఁ బొదివి
వేచుచున్నది

తనయ తదనాప్తి నీయూక్తి తావ మొందె ”

అని సూత్రముద్రణపాఠము. మల్లాపవా రిట ‘తదనాప్తిని, అనాప్తిగా
జేసియున్నారు అది యవసరము. నీయూక్తి యామె నందుటచే దా
మందినది. అని చెప్పిన సరివడును. అనగా నీయూక్తియ మామెనే తగి
యుండటచే దావ మందె నని భావము. ఇచట ‘నానవరణ’ ఏల ?

(7) క్రమకకఃత్తోత్తరపురమున కాపేరు రాఁగలందులకుఁ గ
కారణము వివరించుచు నీక్రిందివద్యము కవి చెప్పినాడు.

“ఫలముల్ హృద్రవంశక్రమిభిరక్షణశోభ స్వహింకర గృహశ్రీ
గోసాభాగ్యాభిరీక్షమితపురముపైఁ గంతముల్ మించి యొప్పన్

(2 గీ.) ఇట్లాది వానిశ్లక్రతులయం దీపాత మిట్లే గలదు.

ఇటు కనుపునందు విభిత మైనవానిలు గలగృహలక్ష్మణగోసాభాగ్య
ము ననుకరింపనవై వచ్చువండ్లగలలతోఁ గూడినదోశచెల్లు శిరోభా
గములు పురముపై మించి యుండటచేఁ గ్రమకకఃతనములు పైఁబై
గలపుర మని యాపేరు నచ్చిన దని భావము. కాని “సాభాగ్యాభిరీక్ష

మమితపురము" అన్న పదానమున కర్థం పొందకుట లేదు. సాభాగ్యము నభినయించునది లేబోలేనామెనగుచి. పురము కాదు. ఇటు నూకమండలమున "సాభాగ్యభివీతిమయం బురమువై గంఠమలమించి యొక్కన్" అని పాఠము గ్రహించుటచేసి. శతపథమున కద్యము చక్కగ నత్యయించినది.

(8) ఈ కావ్యములు కళాప్రాప్త్య నకల్తో లొన్న తెచ్చి కాల్లు గడిగి కన్నె నిచ్చున బిడ్డములు:—

"తమి నదుర్కొలు నియ మా ప్లియము

యక్షులనాక నెదిగ్గేముక తిరిగెక

శత్రుశరవృష్టిగాదు రా సామి కాన

నవ్వె తే దుగ్ర మున నవ్వె న్నగముడు" (2-29 పు. 38)

ఇదిట "సామి నున్న, న వ్వెనగ మున మును నవ్వెనగుడు. అర్థ సిద్ధికి నవలించితిన. ఇందు పదములు పంటి" అని జిల్లాదివారు చిత్తుగా వ్రాయించినారు.

"నవ్వెనుగ దుగ్ర మున నవ్వె న్నగముడు" అని బహువున వల్ల పాఠములు. "నవ్వెనుగ దుగ్ర ము..." పాఠ్యప్రకరి. నూకమండలమున.

"శత్రుశరవృష్టిగాదు రా సామి కాన

నవ్వెనుగ ముగ్ర మున నవ్వె న్నగముడు" (2-29 పు.)

అన శతము గ్రహింపబడినది. అనగా నీవెందును యధములు పూహములు మున్నగు నుగ్రదృశ్యములే యెఱుగుదువు గాని సంతోష కుట్టుముల నెఱుంగవు కాబట్టియే శత్రుశరవృష్టి తుంకు జొచ్చురీతిఁ బుచ్చుచు టివి. ఇది సుభాక్షులవృక్షము. రమ్మ అని సర్వపదిపుడు నవ్వెను. అది యిచ్చుచును. ఇది పాహుభాసిరము ఇటు వె నానరరణవలన గలిగిన యధస్థి యెట్టిదియో తెలియదు కాని "నవ్వెనుగ ముగ్ర ము" అనుచోట భావము స్పష్టము కాలేదు. ఇట్టిరీతి నే చెప్పనొచ్చుచో మారనాత్యం దంతపాడిపాడిగా పదించుడని నాయాశయము.

తెనుఁగుబసవోదాహరణము.

పాల్కురికి సోమనాథకవి వ్రాసితము.

ప్రథమావిభక్తి.

ఉ. శ్రీ గురులింగతత్పరుఁ డశేషజగన్నిధి, శుద్ధతత్త్వసం
యోగసుఖప్రపూర్తి వృషభోత్తమమూర్తి యుదాత్తకీర్తి ది
వ్యాగమమూర్గవర్తి బసవయ్య కృపాంబుధి మాకు దివ్యసం
భోగములం బ్రసాదసుఖభోగములం గరుణించుఁ గావుతఁ.

కలిక - మధురగతిగడ.

వెండియుఁ ద్రిభువనవిచుతి సమేతుఁడు

మండితసస్థణ మహిమోపేతుఁడు

నురుచిర శివసమ సుఖసంధానుఁడు

వరమ వరావర భరితజ్ఞానుఁడు

విదితానందాస్వీకృతునస్కుఁడు

సదమల విపులవిశాలయశస్కుఁడు

శ్రీ విలసితపదచిరతరభద్రుఁడు

¹గావుత సాక్షాత్కలియుగగుడుఁడు.

ఉత్కలిక.

భువనోప²కార

సామ్యాభి³భోస

భవమోడ⁴నీర

మూఖ్యుడై తాన

భక్తిసం⁵యోగ

వెలయుశుభకరుఁడు

ముక్తిసం⁶భోగ

నలి విశ్వగురుఁడు

ద్వితీయావిభక్తి.

చ. వసి గొని మెవ్వఁ డేని బసవా యను నీ సుకృతాక్షరత్రయం

(1) గావున (1a) కారా (2) నీరా (3) యోగా (4) భోగా (5) ఇల.

బెనెగఁ జూపించె నేని గిరిజేశున కాతని వక్త్రగహ్వరం
బసదృశగేహ మన్న ¹యది యార్యులవాక్యము ²నట్లుగావునఁ
బసవసంపుణ్యమూర్తిఁ దలఁపంగదె చిత్తము ! పాము తెవ్వడఁ.
కలిక- ద్వీరదగతిరగడ.

వెండియును భక్తాభివృద్ధిఁ బెంచినవానిఁ
⁴జండమాయాచార ⁵సరణిఁ గ్రుంచినవాని
నద్వైతవాక్యసంహారుడై చనువాని
విద్యతములఁ⁶ గల్పి పీరుడై మనువాని
మీమాంసకులముక్కు మిగులఁ గోసినవానిఁ
⁷దామసధ్వంతంబు తగులుఁ బాసినవానిఁ
బెక్కుదైవంబులన్ పేరు మాపినవాని
నొక్కఁడే రుద్రుడన్ ⁸నూక్తిఁ జూపినవాని
ఉత్కలిక.

ప్రకృతివాదము దుడిచి	భూమిభారముఁ బావఁ
వికృతివేషము ⁹ విడిచి	గామించుగతిఁ జూప
సకలవాదుల నోర్చి	నమ్మిఁజాలినవాని
సుకృతమార్గము దీర్చి	మమ్ము నేలినవాని.

తృతీయావిభక్తి.

ఉ. జంగ¹⁰మసాత్రుచే సమయసమ్మతుచే భవరోగవైద్యుచే
మంగళమూర్తిచే గరళమర్దనుచే ససమానశౌర్యుచే
లింగకుమారుచే బసవలింగముచే బసవయ్యుచే గృహ
సంగతుచేఁ బ్రసాదనుఖసాఖ్యము నొందెద భక్తిఁ జెందెదఁ.
కలిక-ద్వీరదగతిరగడ.

వెండియును వేదోక్తవిలసచ్చరిత్రుచే

(1) యది, (2) లట్లు, (3) బుణ్య, (4) జంభ, (5) పథము, (6) విద్యత
ము, (7) తామస, (8) నియక్తి, (9) విడిచి. (10) ము.

దండిభవబంధనలతా చయలవిత్తుచే
 విధినిషేధాతీత వినునై కగణ్యచే
 బుధజనప్రోద్గీత భవనాగ్రగణ్యచే
 బ్రవిమల శివాచార భవ్యవ్రసారిచే
 భవిజన వరిత్యా¹గభక్తి² భండారిచే
 శివచిస్మయా వరిచ్చిన్నవ్రమోదిచే
 బరమార్థతత్త్వభవ సుఖాస్వాదిచే.
 ఉత్కృతిక.

సోన్నతుల³ గడి గట్టి
 మన్ననల తుదముట్టి
 వ్రమధకవిలియకెక్కి
 విమలసంపద నిక్కి

శివలీల మెంపార
 భవి బసవ⁴ దనుపేర
 మెఱయు నువిధజ్ఞచే
 నెఱయుతత్త్వజ్ఞచే

చతుర్థిభక్తి.

చ. అతనివ్రసాదసౌఖ్యమున కంగము న్దీక్షిఁ గర్ణముల్ గుణ
 స్తుతులకు జిహ్వయుం జరణతోయజ సంగతికిన్ మనంబు న
 మృతగుణ దివ్యమూర్తికి ననుస్మృతియున్ విధియించి కూడు న
 ట్లతులితపుణ్యం దై నబసవయ్యకునై వ్రణదుల్లు చిత్తమా !
 కృతిక- ద్వీరదగతిరగద.

వెండియును నిర్మలవవివ్రగోత్రునకునై
 వండిత⁷ స్రవనై క పాత్రగాత్రునకునై
 దురితభంజనకళాధుర్యచరితునకునై
 సరవి నిష్టవ్రతాశ్చర్యభరితునకునై
 సవిశేషవిమలగుణ జాలతోలునకునై
 శివయోగసంధానశీల పాలునకునై

(1) త్యాగి. (2) బండారి. (3) న్న. (4) గరి. (5) బసవు. (6) కూడ.

(7) స్రవనీయ.

(¹భక్తిపీఠమంతిసి ప్రాణనాథునకునై
భక్తగణసేవనవ్రతసనాథునకునై.)

ఉత్కలిక.

లింగచిహ్నులు మోచి	లింగములుగాఁ ² దెల్పు
దొంగలుండఁగఁ జూచి	జంగమేచ్ఛలు సల్పు
కొంగులను బాదిగొన్న	భవరోగహరునకై
వంగకాయలు మున్న	శివరూపధరునకై.

పంచమీవిభక్తి.

చ. పాసవరి పోరుదూషకులపాం గణఁగించి వధించి మించి య
వ్యసము వ్రసాదియై యనుభవించి జగంబుల నెల్ల మించి పెం
పెసఁగఁగఁ దేజరిల్లెడుమహిమయశోనిధి గాన యెప్పుడున్
బసవనదండనాథువలనన్ ⁴గడియింతుఁ బ్రసాదసౌఖ్యముల్.

కలిక - ద్వీరదగతిరగడ,

వెండియును జగదేకవీరసత్తమువలన
బండారి⁵ బసవసత్పండితోత్తమువలన
వీరమూహేశ్వరాస్వీతవర్తనువలన
ఘోరసంసారసంక్షోభకర్తనువలన
సుకృతదామ్నతశుభాశుభవిదూరగుణవలన
సకలసిద్ధులతత్త్వసౌఖ్యపారగుణవలన
నాదవిద్యామహార్ణవవిహారుణవలన
⁶నాదివృషభేంద్రావరావతారుణివలన

ఉత్కలిక.

సారజీవన్ముక్తి	త్రోవఁ బొందని పనువ
కారణం బగుభక్తి	దైవజ్ఞులను మనువ

(1) ఈపాదములు, అసలు ప్రతిలో లుప్తములు. వాచేఁ బూరితములు.

(2) వెల్లి (3) సల్పి. (4) భజి, (5) బండారు, (6) అదియువభే.

చేకూరు ¹సమృతము నోపునీరునివలన
ఏకలింగవ్రతము బావహరునివలన

చష్టివిభక్తి.

ఉ. దు స్రవకర్మభూసురులు దూషకులై కులమైత్రి కల్కుచున్
నాస్తికు లాచుఁ జూడ శివనాగయగాగి గుఱించి వారిశ్రీ
హస్తలంబునందు విమలామృతధారలు వెల్లిఁ గుర్చి నా
ర్యస్తుతి నించు నబ్బవవరాజున కేనతిభక్తి సేయుచున్.

కళిక - తురగవల్లనరగడ.

వెండి²యు నవికారసార విదితముదిత మేళనునకు
వండి నిండి పాలుపు నలుపుభక్తియుక్తిపాలనునకు
భవ్య సేవ్య శరణ చరణ వద్గ నద్గ ఫేలనునకు
సవ్య దివ్య లలిత గళిత నాదభేద ³లాలనునకు
యమనియమ నిరంతరాంత ^{3a}రంగసాంగవర్తనునకు
నమిత శమిత విషమవిషయ హరి భూకీర్తనునకు
⁴సత్యవిత్య భోగయోగ యంత్ర తంత్ర దూరగునకు
సత్య నిత్య శుద్ధ బుద్ధ వత్త్య తత్త్య పారగునకు

ఉత్కళిక.

మహిఁ బురాతనోక్తభక్తి ⁵సమత నెలయ భువిని వెలసి
మహిత తత్త్వశక్తియుక్తి వ్రమభలీల సాలసి యెలసి
యిమ్ముగొనగ లింగజంగ యున్నగణవిరాజితునకుఁ
మమ్ము లెపుడు^{4a}ప్రాణలింగ ⁶జెన్నబవవపూజితునకు

సప్తమీవిభక్తి.

చ. అసమశాఖాఘ్ననందు శరణాగతవల్పిలునందు జంగమ

(1) సమృత మేక. (2) యొం డ ? (3) లాలనునకు (3a) రాంగ (4) సత్య

(4a) ప్రాణలింగ మనకు (5) సమృతము (6) జన్న

వ్యసనమహిష్మనందు భవవారణ కా¹రణునందు భక్తమా
నసవరిపూర్ణునందు గణనాథునియందు దయావయోధి మా
బసవనియందు మాబసవపాత్రునియందు వసింపు చిత్తమా !

కళిక - హయప్రచారరగడ.

వెండియు ²శివవీర్యునందుఁ
జండమదనశౌర్యునందు
దురితభయవిదూరునందు
సరస³భక్తిసారునందు
సుకరశరణమాత్రునందు
సకలవిషయజై⁴త్రునందు
భువనసత్ప్రబుధునందు
శివగణప్రసిద్ధునందు.

ఉత్కళిక.

శరణజనుల ⁵	సమసి సంగ
వరపుబునుల	తముగ లింగ
⁴ మనము తనువు	నిజమునందు
ధనము తగవు	విజయునందు

సంబోధన ప్రథమావిభక్తి.

చ. ఎసంగ లలాట వహ్నిఁ గుసుమేషు దహించినకాలరుద్ర ! మున్
గసిమసి ⁶చేసి దత్తునిమఖంటు హరించిన వీరభద్ర ! యి
వ్వసుమతిఁ బుట్టి భక్తజనవశ్యుడ వైవక్యపాపముద్ర ! యో
బసవి! భవత్ప్రసాదసుఖ భాజనుఁ జేయవె నన్ను నర్పిలిన్.

కళిక - (తురగవల్లన రగడ.)

వెండియును సమస్తలోకవిదితవిమలభక్తి బీజ !

(1) రణునందు (2) సుశివా (2a) భక్త (3) శైత్య (3a) వశువు (4) తగవు
తనువు ధనము మనము (5) సీతేశి.

దండి తేంద్రియప్రచండతరళవిషమ గుణసమాజ !
 జంగమప్రసాదభోగ సారసౌఖ్య శరధిమగ్న !
 లింగసంగతానుభావ లీలశరధి ¹ సంవిలగ్న !
 ఆతులనకల భువనపావనావతార పుణ్యమూర్తి !
 సతత విరతవిమలతత్త్వ సారసౌఖ్య ² కరిహృతార్తి !
 భవభయప్రసారదూర భవ్యసులభ సుకృతికాయ !
³ దివిజబృంద వందితి ద్వితీయ శంభునామధేయ !

ఉత్కలిక.

వరమగురుమతానుకూల !	శ్రీవృషేంద్రదివ్యమూర్తి !
భరితనుగుణ గతినిలోల !	శైవసమయచక్రవర్తి !
లింగపూజనా విధేయ !	భక్తిసత్కియాధురీణ !
జంగమా ⁴ ర్చనానసాయ !	⁵ భుక్తిముక్తిదప్రవీణ !

సావ్యవిభక్తికము.

ఉ. నీవు దయావయోనిధిని; నిన్న నుతించినఁ గల్గుభక్తి; నీ
 చే వరవీరశైవరతి చేకులు నీ కయి యిత్తుఁ గబ్బముల్
 నీవలనం గృతార్థత జనించును నీకు నమస్కరింతు ⁶ నీ
 భావమునందునుండి ననుఁ బా⁷వకుమీ బసవయ్య ! వేడెడన్.

పాల్కురికి సోమనాథకవి తెలుఁగున నొకటి సంస్కృతమున
 మఱియొకటి బసవోదాహరణముల రచించియున్నాఁడు. వానిలో మొ
 దటిదానిని బ్ర. వధమమున బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు
 బరిష్కరించి ప్రభవసంవత్సరమున 'భారతి' మాఘమాస సంచికలోఁ
 బ్రకటించి యున్నారు. రెండవది నేనును మిత్రులు శ్రీనిడుదవోలు
 వేంకటరావుగారును బరిష్కరించి "ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రిక" సం
 ౩౨ సం ౩-4 లోఁ బ్రకటించి యున్నాము. తెలుఁగు బసవోదాహర

(1) శరధిసంవిలగ్న. (2) జననాత్మార్తి. (3) దివ్య. (4) జంగమార్చనా.

(5) భక్తి. (6) నా. (7) బాయకుమీ.

రాము వ్రకటించుటలో శ్రీవ్రభాకరశాస్త్రేగారు తమపరిష్కారణమును
 లెస్సగా నిర్వహించినట్లు కాన రాదు. ప్రాయశః ప్రాచ్యలిఖిత పుస్త
 కాలయమున నిందుకుఁ బ్రత్యంతరములు లేకుంటచే దొంగిన యేకప్ర
 తిని బట్టియే యం దున్నచున్నట్లుగా వీరు వ్రకటించినట్లు నోచుచున్నది.
 అందువలన నేకాఁగాలు వీరు వ్రకటించిన యా కృతిలోఁ గొన్నితావుల
 గణభంగములు, ప్రాసదోషములుమున్నగునవి కాన్పించుచున్నవి. మ
 చ్చున కీక్రింది దృష్టాంతములఁ జూచునది.

వ్రథమావిభక్తియందలి యుత్కలిక.

“భువనోవకారా భవమోదవీరా, భక్తిసంయోగా-ముక్తిసంభోగా”

ఇందు పాదాంతము లందలి దీర్ఘములు హ్రస్వము లయి యుం
 డవలెను. లేనిచో రెండవగణములో మాత్ర లెక్కువయి గణభంగము
 కలుగును.

ద్వితీయావిభక్తియందలి కలిక.

వెండిమును భక్తాభివృద్ధిఁ జెంచినవాని- బంధమాయాచారపథ
 ముఁ ద్రుంచినవాని- (ప్రాసభంగము.)

వస్త్రీవిభక్తియందలి యుత్కలిక.

సమృతముగ భువిని వెలసి- వ్రమథలీల పాలసి యెలసి- (ప్రాస
 భంగము.)

సప్తమీవి భక్తికలిక.

వెండియు శివార్చ్యుండు- (యతిభంగము.)

సంబోధనవ్రథమయందలి కలిక.

భవభయవ్రసారమూర- భవ్యసులభ సుకృతికాయ

దివ్యబృందవందిత ద్వి-తీయశంభునామధేయ.

(ప్రాసభంగము.)

ఇట్లే యితరస్థానిత్యములు మఱికొన్ని యందందుఁ గలవు. కట్ట
 కడవటి సార్వభక్తికవద్యములో “నాభావమునందు నుండి నను బాము

కుమీ...” అనుచోట సప్తమీవిభక్త్యంతపదము బసవవాచకముగా లేదనియు “సీయందు” అని యావద్యమునఁ జేర్పఁ గుదుర దనియుఁ బద్యపాఠము ఫరి గాదేమో యనియు శ్రీశాస్త్రిగారు తమయవతారిక లో వ్రాసి యున్నారు. ఇక్కడ సోమనాథునిపాఠము బసవవాచకముగా నే “సీభావమునందునుండి ననుఁబాపకుమీ” అనియైయుండునని నాయభిప్రాయము. ఈకారణములచే నీబసవోదాహరణమును శుద్ధముగఁ బరిష్కరించి మరలఁ బ్రకటించుట యవసర మని చిరకాలమునుండి నేను దలంచు చుంటిని. కాని దీనికి వ్రాతప్రతులు నాకులభింపలేదు. అందుచే శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు ప్రకటించినదానినే మాతృకగా గ్రహించి సోమనాథుని ప్రయోగసంప్రదాయముల ననుసరించి సాధ్యమయినంత వఱకుఁ గవిపాఠముల గుర్తించి పునర్ముద్రణ మొనర్చుట మంచి దని సంస్కృతబసవోదాహరణ ప్రకటనాసంతరము దీని నివృత్తి డిల్లుప్రకటించితిని. నేజేసిన మార్పులు తెలియుటకై శాస్త్రిగారి ప్రథమ ముద్రణ పాఠముల నడుగునఁ జూపినాడను.

కళిక లేయే రగడలక్షణములకు పరిపోవునో కూడ నూచించితిని. సప్తమీవిభక్తి యుత్కలికలో 5, 6, 7, 8, పాఠము లందలి యర్థము సంగతముగా లేదు. కవిపాఠము లింకను విచారణీయములు.

బండారు తమ్మయ్య.

ద ర్శన సమీక్ష.

సాహిత్యశిరోమణి, భాషాస్రవణి

చిలుకూరి వీరభద్రశాస్త్రి

(అనువృత్తము)

ఆస్తిక దర్శనములు.

రా మా ను జ ద ర్శ న ము.

ఇది విశిష్టాద్వైతదర్శన మనియు వ్యవహరింపబడును. చిద్విశిష్టఁడు (చేతనముతోఁ గూడినవాఁడు) సచిద్విశిష్టఁడు (జడముతోఁ గూడినవాఁడు) నగు నీశ్వరున కైక్య మని దానియర్థము. చిదచిద్విశిష్టమగు బ్రహ్మ మొక్కడే తత్త్వమని ఫలితము. లేదా 'విశిష్టంచ విశిష్టంచ విశిష్టే. విశిష్టయో రద్వైతం, అనుప్రసక్త్యత్తిచే నొకవిశిష్టకదమునకు స్థూల చిదచిద్విశిష్టబ్రహ్మము (కార్యము) అర్థము. రెండవకదమునకు సూక్ష్మ చిదచిద్విశిష్టబ్రహ్మము (కారణము) అర్థము. ఆరెంటికి (కార్యకారణములకు) సభేదము అనియర్థము

ఈదర్శనమునఁ బ్రధానముగ మూడు తత్త్వము లంగీకరింపఁబడినవి 1. చిత్తు (చేతనము) 2. ఆచిత్తు (జడము) 3. ఈశ్వరుఁడు, అని. చేతనుఁడగు జీవుఁడు అనుభవించువాఁడు. అచిత్తుగు జడజాతము జీవునకు భుజింపఁదగినది. ఈశ్వరుఁడు జడచేతనములు రెండిటి కంతర్యామియై (లో నున్న వాడై) వాని వాయూయిక్రియలయందు నియమించును. ఈశ్వరుఁడు సజాతీయ-ఽజాతీయ-స్వగతయోగముగు భేదములతోఁ గూడిన వాఁడు. ఈ యీశ్వరుఁడు జీవజడములనువ్యాపించి యుండుటచే 'అత్మ' యని చెప్పబడు. జీని నెయ్యది వ్యాపించియుండునో దాని కావ్యాపించిన దాత్మ యగునుగదా. అట్టి యాత్మకు (ఈశ్వరునకు) చేతనజడములు రెండు స్థూలసూక్ష్మవస్థలయందు శరీరములై యుండును.

అచిత్తునకు (జడమునకు) స్థూలావస్థ యనియు సూక్ష్మావస్థయనియు రెండవస్థలు కలవు. స్థూలావస్థను బొందుటయే వరిణామము. చిద్ద్రవ్యమునకు (జీవునకు) స్వరూపమునందు మార్పులులేవు. దాని ధర్మములగు జ్ఞానాదులకుఁ గర్మచే సంకోచవికాసములు కలుగును. ధర్మముగు జ్ఞానముకూడి నొకతత్త్వము. చేతనుఁడు జ్ఞానిరూపద్రవ్యము. జ్ఞానమునకు జ్ఞానికి దీవమునకుఁ గాంతికివలె ధర్మస్పృహవము. దీవకాంతికివలె ధర్మస్పృహవముగు జ్ఞానమునకు కర్మావరణముచే వృద్ధిహాసములు కలుగును.

సూక్ష్మావస్థయందు నచిద్ద్రవ్యమునకుఁ జిద్ద్రవ్యమును, చిద్ద్రవ్యమునకుఁ బరమాత్మయు, నను నీసమూహము కారణము. స్థూలావస్థయందు నీల్ల సంతూతరూపమయి కార్యరూప మగును. ఈరీతిని విశిష్టమయినది కార్యమగుటవలనను కారణమగుటవలనను బ్రహ్మమే ముఖ్యతత్త్వము.

అచిత్తగుతత్త్వము సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మకము. ఇది నిత్యవిభూతికంటఁ గ్రిందనుండి వ్యాపకమయి యెల్లప్పుడు వరిణామముతోఁ గూడియుండును నుఖదుఃఖమోహదుల కిదియే హేతువు కావున మోక్షము పొందఁగోరువారికిఁ బరిత్యజింపఁదగినది.

వీరిమతమున చేతనులు (జీవులు) నిత్యులు, అణువరిమాణులు, స్వయంద్రకాశులు, జ్ఞానానందస్వరూపులు, జ్ఞానగుణోపేతులు, ఏకరూపులు, భగవంతునకు శేషభూతులు.

ఈశ్వరుఁడు చిత్తును అచిత్తును నిర్వహించును. చేతనమును నిర్వహించుట యన చేతనములచే నాశ్రయింపఁబడి పారివారి యధికారానురూపముగా ఫలముల నిచ్చుట. అచేతనమును నిర్వహించుట యనఁగా నాయాయుకర్మల కనుగుణముగా భోగ్యముగాను, భోగసామగ్రిగాను, భోగసానముగాను నచిత్తును బరిణమింపఁజేయుట. ఈవిధమున నీశ్వరుఁడు జగజ్జన్మసితిలయహేతువయి చేతనాచేతననిర్వాహకుఁడు.

సంసారులకు సంసార హేతువు, ముముక్షువులకు మోక్ష హేతువు నగును. అతఁడు నిత్యుఁడు, విభువును, అతనినామము వాసుదేవుఁడు.

అతఁడు వరమకారుణికుఁడు, భక్తవత్సలుఁడు వరమపురుషుఁడును. అతఁడు పాపకులకు నాయాయుఫలముల నిచ్చుటకై తనలీలచే ౧. అర్ప ౨. విభవము ౩. పూజాము ౪. సూక్ష్మము ౫. అంతర్యామి, యను విభాగముల నాశ్రయించును. అందులర్ప-క్రతిమాది. విభవము-రామా ద్యవతారము. పూజాము-వాసుదేవుఁడు; సంకర్షణుఁడు, క్రమద్యముఁడు, అనిరుద్ధుఁడు అనునది. సూక్ష్మము - షడ్గుణసంపూర్ణమగు బ్రహ్మము. అంతర్యామి-సకలజీవనియామకుఁడు. వీనిలో పూర్వపూర్వమూర్త్యుపాసనచే నుత్తరోత్తరమూర్త్యుపాసనమునం దధికారము లభించును.

అతనియుపాసన ౧. అభిగమనము ౨. ఉపాదానము ౩. ఇభ్యా ౪. స్వాధ్యాయము ౫. యోగము. అన్ని యైదువిధములు. ఇదియే పాంచ రాత్రుల కభిమతము. అందు అభిగమనము - దేవతా స్థానాదులను దుడుచుట, అలుకుట, మ్రుగ్గువెట్టుట. ఉపాదానము - గంధపుష్పాది పూజాద్రవ్య సంపాదనము. ఇభ్య-దేవతాపూజ, స్వాధ్యాయము-నామాన సంధానపూర్వకమంత్రజపము, వైష్ణవసూక్తస్తోత్రపాఠము. నామసంకీర్తనము, తత్త్వక్రతిపాదకశాస్త్రాభ్యాసము. యోగము- దేవత సనుసంధించుట.

ఈమతమున జీవుల కనాదిపుణ్యపాపహావముగు కర్మబలముచే జ్ఞానమునకు సంకోచము, తన్మూలకమగు దేవతీర్యజ్ఞానప్ర్యాదిదేహాసంబంధము, సంసారము కలుగును. ఫలమును గోరక కర్మల ననుష్ఠించుటచే బుణ్యాపుణ్యకర్మసంబంధమువలన నివృత్తి యయి మోక్షము లభించును.

మోక్షమునందు జీవులకుఁ గర్మ మరలుటతోడనే జ్ఞానసంకోచమునకుఁ గారణము లేకపోవుటచే జ్ఞానము విస్తృతమయి యుండును. మతియు మనోరథానుసారముగా సర్వజ్ఞులు, సర్వానుభవకీలురు, నయి

యుందురు. తమయిచ్చచే గ్రహింపబడిన యనేకాకారములు కలవారయి, శరీరముతోఁ గూడియుఁ గూడకయు తమకు మిక్కిలియుఁ గోరఁ దగిన లక్ష్మీనారాయణైకత్యము నొంది అతనిగుణములు కలవారయి యుండురు. కర్మబంధరూపమగు సంసారమును మరల నొందరు. సర్వ లోకసంచారము కలవారయి యుండురు.

మతసంగ్రహము.

ఈమతమువారు మాయావాదమును గాని వివర్తవాదమును గాని యంగీకరింపరు. పరీణామవాదము నంగీకరింతురు. సత్త్వాదిని సమర్థించెదరు. జీవన్ముక్తి యనుదాని నొప్పుకొనరు. మోక్షావస్థయందుఁ గూడ జీవ బ్రహ్మములకు భేదమే యుండునని యందురు.

పూర్ణ ప్రజ్ఞ దర్శనము.

ఆత్మతత్త్వమును దెలుపుటయం దెవనికి నిశితమగు శ్రద్ధ కలదో యట్టి మధ్వాచార్యుఁడు పూర్ణశ్రద్ధఁ దని చెప్పబడును. ఈతనిచే రచింపబడిన దర్శనము 'పూర్ణశ్రద్ధదర్శనము.' ఇదియే మధ్వదర్శన మనియుఁ జెప్పబడును. ఈ పూర్ణ శ్రద్ధాచార్యులు వాయువునకు మూఁడవ యవతార మని తత్త్వతానయాయుల యభిప్రాయము. ఈవిషయ మీశ్రీదిశ్లోకమున నిట్లు చెప్పబడినది.

శ్లో. వ్రథమస్తు హమామా న్నాస్యత్ ద్వితీయో భీను ఏవచ,

పూర్ణశ్రద్ధ స్మృతీయత్ప భగవత్కార్యసాధకః.

"మధోస్త్రయస్తు త్మతీయ మేత దమునా గ్రంథః కృతః కేళవే."

వాయుదేవుని మూఁడవయవతారము మధ్వాచార్యులు. ఇతఁడు కేళ వార్షణబుద్ధిచే భారతతాత్పర్యవిర్ణయ మనెడి గ్రంథమును రచించిననియు మనకుఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

ఏనినుతము 'ద్వైతము, ద్వీధా ఇతం, ద్వీతం, ద్వీతమేవద్వైతం; ద్వీతస్యభావోవాద్వైతం" అనెడి వ్యుత్పత్తివలన 'ద్వైత'మనఁగా భేదము. ఆభేద మయిదు విధములు. 1. జీవేశ్వరభేదము. 2. జడేశ్వరభేదము.

౩. జీవజడ భేదము. 4. జీవులకుఁ గల వరస్పరభేదము. 5. జడముల వరస్పరభేదము, అని. ఈభేదము నాశములేక యెల్లకాలమునందు స్పష్టముగాఁ గన్పట్టుచుండుటచే ననాది యని చెప్పఁ బడును. లోకమున నేది యెప్పుడు సమభూయమానమగుచుండునో (సత్యమో) దాని ససత్యము (కల్పితము) అనుట పొసఁగదు. కల్పితము (అమథార్థము) ఎల్ల కాల మనుభూయమానమగుట దుర్బలము ఏదియుత్పన్నమగునో యది సశించుట నిశ్చయము. ద్వైతము (భేదము) లేనే లేదనువారి మతము గ్రుడ్డిమితముగాఁ దెలియవలయు నని పీరియభిప్రాయము. ఇది యంతయు సీక్రిందిశ్లోకములందు స్పష్టముగాఁ జెప్పఁబడి యున్నది.

శ్లో॥ జీవేశ్వరభిదాచై వ జడేశ్వరభిదా తథా

జీవభేదో మిథశ్చైవ జడజీవభిదా తథా

మిథశ్చ జడభేదో యః వ్రవంచో భేదవంచకః

సోఽయంసంయోజ్యనాదిశ్చ సాదిశ్యే న్నాశ మాపూయాత్

సచ నాశం ప్రయాత్యేష సచాసా భ్రాంతికల్పితః

కల్పితశ్చేన్నివర్తేత సచాసా వినివర్తతే

ద్వైతం నవర్తత ఇతి తస్మా దజ్ఞానినాం మతం.

పీరిమతము సమవ్యవస్థకముగా సీక్రిమిని చెప్పుదురు. “సత్య మాత్మా, సత్యో జీవః, సత్యం భిదా, సత్యం భిదా, సత్యంభిదా, మైవారువణ్యో, మైవారువణ్యో, మైవారువణ్యః” అని. అనగాఁ బరమాత్మ సత్యము. (త్రికాలాబాధ్యుడు) జీవుడు సత్యుడు. జీవేశ్వరులకు భేదము సత్యము. అరుభిః=దుష్టైః వన్యః భజనీయః సభవతి, దుష్టజనులచే నీశ్వరుడు సేవింపఁదగినవాఁడు కాఁడు అనుట. ఇట సత్యం భిదా అనియు, మైవారువణ్యః అనియు ముమ్మాటు చెప్పటచే సభేదగంధ మంతమాత్రము పొసఁగకుండుటయే కాక భేదమునకు సత్యత్వము దృఢీకృత మని యందురు.

ఎవఁ డెవనిని సేవించునో యాసేవకుఁడు సేవించఁబడురాజులు కంటె భిన్నుఁడయి యుండుట లోకమున విదితమే. అటులనే జీవులచే సేవించఁబడునీశ్వరుఁడు జీవునికంటె భిన్నుఁడు అనుననుమానముచేతను జీవేశ్వరులకు భేదము స్పష్టముగాఁ దెలియుచున్నది. మఱియు లోకమున జనుఁడు మిక్కుటముగ ధనము గోరి రాజు నుపసర్పించి యాతని గుణాతిశయమును గీర్తించి ప్రార్థించినపుడె యారాజు సంతోషుఁడై యాతనిమనోరథమును నెఱవేర్చును. అటులు కాక నీరాజ్య మంతయు నా కొసంగు మనియు, నీవు నేను నొకటే యని యనిన రాజక్రోధము నకుఁ బాత్రుఁడగుటయేకాని లాభ మెంతమాత్రము పొందకపోవుట నిశ్చయము. కావుననే పెద్దలు

శ్లో. ఘోరయంతి హి రాజానో రాజాహమితి వాదినః

దద త్యఖిల మిష్టంచ స్వగుణోత్కర్ష వాదినాం.

అనిచెప్పుదురు. గొప్పవారలతో నీచుఁడు సమముగా నుండెదనని యను కొనుటకూడ గొప్పవారల కవకృతి నొనరించుటయే. అట్టియెడ నారితో నభేదమును సంపాదించుగోరుట కగనకుసమావదయేచ్ఛచంటిది. కావున జీవేశ్వరులకు నభేదమనునది దుర్ఘటము.

వీరలు “బ్రహ్మ వేద బ్రహ్మైవ భవతి,” యనుశ్రుతి “యజమానః వ్రతైః, సంపూజ్య బ్రాహ్మణం భక్త్యా శూద్రోపి బ్రాహ్మణో భవేత్” మొదలగు తావులయందువలె బ్రహ్మవేత్త బ్రహ్మవంటివాఁడు, శ్రేష్ఠుఁడు, అనురీతి సర్థవాద మని యందురు. తత్త్వమసి, అను శ్రుతియు భేదవ్రతిపాదకము. తస్య త్వం, తత్త్వ మ్మను వ్యుత్పత్తిచే నీశ్వరునకు నీవు దానుడవు, అని యర్థమువలన సేవ్యసేవకభావము దెలుపుచున్నదని యందురు పూర్వము చూపినయనుమానముచే సేవ్య సేవకులకు భేదము స్పష్టము కదా ?

మఱియొకతీరున నీశ్రుతి భేదమునే చెప్పును. ‘అత్మా తత్త్వమసి శ్వేతశేతో, యశుశ్రుతిలో ‘అత్మా అశత్ త్వం’ అని కదచ్చేదము చేసి

కొనవలయును. ఎవఁడు స్వాతంత్ర్యాదిగుణయుక్తుఁడో యతఁడు వర
మార్త. నీవుమాత్రము అతత్ = ఆ యీశ్వరునికంటె భిన్నుఁడవు,
వరాధీనుఁడ వగుజీవుఁడవు. ఈవిధమున సేవ్యసేవకభావ ముండుటందేసి
జీవేశ్వరులకు భేదము సతత మని యందురు.

ఈశ్వర (హరి) సేవ వీరిమతమనముఖ్యతమము. ఆసేవ ౧. అంక
నము ౨. నామకరణము ౩. భజనము అని మూఁడువిధములు.

అందంకన మన - శంఖము, చక్రము మున్నగు వారాయణుని
యాయుధముద్రలను ధరించుట. దీనికి "అతప్తతనూ ర్న తదామో
అశ్నుతే" అనియెడు శ్రుతి మూలము. ఎవఁడు తప్తముకాని (కాల్పఁ
బదని) శరీరము కలవాఁడో వాఁడు ఆముఁడు క్కౌషసహితుఁడు కావున
వాఁడు నిష్టువదమునొందుట కర్హుఁడుకాఁ డని వైశ్రుతి కభిప్రాయము.
తప్తముద్రాధారణ మీమతమునఁ గడు ముఖ్యము. బ్రహ్మాండ పురాణ
మునం దీవిషయ మిట్లు చెప్పఁబడినది.

శ్లో॥ కృత్వా ధాతుమయీం ముద్రాం తావయిత్వా స్వకాం తనుం,
చక్రాదిచిహ్నితాం భూవ ధారయే దైష్ఠ్యభోత్రమః. అని.

నామకరణమన-పుత్రులను కేశపుఁడు, వారాయణుఁడు, మున్న
గుపేరులచే వ్యవహరించుట. ఈరీతిని పేరిడుటచే నిరంతరము వారా
యణనామస్మరణ మగు నని తలఁచెదరు.

భజనము-కాయిక, వాచిక, మానసిక, భేదములచే మూఁడు
విధములు. అందు వాచికభజనము- సత్యము, హితము చెప్పట, స్వాధ్యా
యాధ్యయనము. దాసము, పరిత్రాణము, వరిరక్షణము, కాయికభజన
ము. దయ, స్పృహ, శ్రద్ధ మానసికభజనము. ఈత్రివిధమగు భజన
మునకు విష్ణుని బ్రీతునిగా నొనర్చుటయే ప్రయోజనము.

దీపాలవారి 'జితకాళి'

దువ్వూరి సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

జితకాళి యనునది శ్రీ దీపాల పిచ్చయ్యశాస్త్రిగారు చేమకూర వెంకటకవి సారంగధరచరిత్రమునకు వ్రాసినవ్యాఖ్యానగ్రంథము. లోక గడ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు వ్రాసినవ్యాఖ్యానమునందలి ప్రమాదములను సరిచేయుచు వీరు వ్రాసినగ్రంథము 500 ల పేజీలకు మించినది. ఇం దనేకనూతనవిచిత్రవిషయములు పాఠకులు గ్రహించు గలరు. శబ్దవ్యయము నిర్ణయించుతత్తి శ్రీ పిచ్చయ్యగారు కొన్ని చోట్ల శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువును గూడఁ బ్రచురింపించుచు వచ్చిరి. కాని యచ్చటచ్చట శ్రీసూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువునైఁ కొన్ని లోకము అన్నట్లు వీ రారోపించి చూపిరి. ప్రకృత మానిషయము లనమాత్ర మెత్తి సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువృద్ధయమును వెలువ టించఁబూనుటయే యీవ్యాసమునకు ముఖ్యద్దేశము.

(1) "కా. పా. కొండఁజేయు, ఇదితప్పు. కొండ చేయు అని క్రిము. గొప్పచేయు అని యర్థము. కొండచేయుట యనగా కొండంత (గొప్ప) చేయుటగాని కొండనుచేయుటగాదు. చూ. జితకాళి 343 పుట. ఇటు సారంగధరలోని వద్య మిది.

"గట్టిచన్ద్రవ చేత ముట్టి చూచెద నన్నఁ

జెరి యడి యొకకొండ చేసికొనదు. 2-226."

N. B. ఈవ్యాసమున నూ. ని. అనగా శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువును, క. ర, అనగా శబ్దరత్నాకరమును, బ్రా. అనగా బ్రాహ్మదొరగారి నిఘంటువును. పూ. య. పా. అనగా పూర్వముదితపాఠము అనియు, కా.పా. అనగా. వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిగారి పాఠమనియు గ్రహించునది.

పై వద్యమునఁ బిచ్చయ్యకాస్త్రీగారిమతప్రకారము 'కొండ చేయు, ఏకముగాఁ జేసికొనినచో "ఒక" వదమున కన్వయమేమి? కా. సా. యే కాగున్నది. అప్పుడు 'ఒక' కు కొండతోనే సంబంధము, అంతేకాక వీరిమతప్రకారము తక్కినపాదములందలి క్రియలు "గగనంబుచేయు, బంగారు చేయు" మున్నగు ననేకక్రియ లనఁ జెల్లునా?

"కొండఁజేయ" అనియే నూ. ని. సా. మఱియు నందు "కొండఁ జేయు=పెద్దచేయు, అనికూడా ఉన్నది. పెద్దఁజేయు అనమి యెందున నో?" అనియుఁ బ్రశ్నించి యున్నారు. చూ. జతకాశి. ౩43 పుట. ఇది విక్రమార్కచరిత్రయందలివద్యవిషయము.

"కొండలెల్లను దను గొండఁజేయ" అని యందలి వద్యము. కొండఁజేయు, కొండ దేయు లెట్లున్నను, ఇందలి కర్మవదమగు 'కొండ, జడవాచక మగుటచేఁ బ్రథమముఁ గావచ్చును. ద్వితీయముఁ గానగును. ఇందు తప్పేమి? మఱియు,

"గొప్పంజేయు, అనుటలోఁ గల దోషమెట్టిదో 'కొండంజేయు' అనుటలోఁగల దోషమును నట్టిదే" అన్నారు. వీరిద్వష్టిలో 'కొండ, గొప్ప అనునవి, యొకజాతివా? మఱియు.'

"కొండచేయుట అనఁగా కొండంతచేయుట గాని కొండనుచేయుట కాదు." అని వ్రాసియున్నారు. ఇటు కొండశబ్దము గొణలక్షణచే "అగ్నిర్మాణవశః" ఇత్యాదులందువలె 'వర్వతసదృశము' అను సర్థ మిచ్చును. ఇక నేకవదముగా గ్రహించినవీరివత్తమున 'ఒక కొండ చేయు, అను సముదాయము నేకవదముగా గ్రహించవలెను. ఒక వదమును వృథాక్కుగా స్వీకరించినవీరిమతమున అభేదసంబంధముచే నేక దేశాన్వయము సంభవించును. 'కొండన్' అనునది వృథావద మనిన యెడల దోషము కనుకట్లగు. పెక్కుగుణము లున్నవి.

(2) "కా. పా. మీడి నమ్మకముచేత వానిల్ల వారే కాదు నూ. ని. కూడా 'మరుబాముల' అనియే అన్నది. చూ. ఉతయ. చూ. జతకాళి ౩47 పుట."

ఇట వీరి యాక్షేపణ మేమియన—

"మరుబాములనగా మన్మథబాధలు. వరపురుషుడు తన్నంటిన యవమానమున కోరువజాలక గొంతు కోసికొనబోవుచున్న స్త్రీ, నేను మరుబాముల వడలేననునా? 'మతిబాము' అని సరియైన పాఠము. పూ. ము. న నున్నది." అని వివరించి మున్నారు. శ్రీ పిచ్చయ్య శాస్త్రిగారు టిల ప్రకరణము గమనింపరైరి. ఇట వీరి పాఠముకన్న ప్రాత పాఠమే సర్వథా వరిపుష్టము ఎట్లన రెండవయాశ్వాసము 236 వ వద్యము చిత్రాంగిది. 236 వ వద్యము వ్రక్కతము ఇందు అని, అని, అను వకములు రెండున్నవి. ఇందు మొదటి అని, వైవద్యార్థమును బరామర్శించుచు. మిగిలినవద్య మంతయు గవి చెప్పినది ఇది గమనింపక 'గొంతుకోసికొనుస్త్రీ.... నేను వడలేననునా?' అని పిచ్చయ్య శాస్త్రిగారు వ్రాయుదురు. ఇట అనునది స్త్రీయూ? కాదు కవి.

ఇక "మరుబాములఁ జడలేనని కైదుపురుషిదాటు నాయితము బలెన" అనునది కవుక్తిలో నుత్పేక్ష. మన్మథుని బాములు వడలేనని కత్తి లాగుకొనిపోవు సన్నాహమో యనునట్లు పెరగు నామిచేత్తిని విడిపించి రా జరును. అని యవ్యయము. ఇట 'మతిబాములు' ఏల? ఈసందర్భమును గమనించియే సూ. ని నిర్దుష్టపాఠమును గ్రహించినది. మరుబాము లనుటలోనే స్వారస్య మున్నది.

(3) "N.B. సూనిలో 'దొంగలాన బాడిచిన' అని ముద్రితమైనది. వ్రమాదము. 'దొంగలానబాడిచిన, కళాపూర్ణోదయము ౩ ఆ. శ, ర. అని వ్రాసిరి. చూ. జతకాళి 411 పుట"

ఈవిషయము సూక్ష్మముగాఁ బరికింపవలసివది. ఆసహాయము అను కదమునకుఁ బంజ్ఞపించు, అను సర్థముననే కవుల వ్రయోగములున్నవి. ఇది

శబ్దవల్లనము. ఇదియు సూర్యరాశాంధ్రనిఘంటువునఁ జూపఁబడినది. ఇఁక సూ. ని. లో 'అస' అను దానికిఁ గళాపూర్ణోదయవద్య మిచ్చి 4 వ యర్థము, అజ్ఞాముద్ర, అని వ్రాయఁబడినది. అట "అసఁబొడుచు" అనియే పాఠము, ఇది ప్రమాదమని విమర్శకుల యభిప్రాయము ఇట 'అస, పొడుచు, అను నవి వ్యస్తపదములుగా గ్రహించినప్పుడే ప్రకృత వద్యార్థము ప్రకరణానుకూల్యము నందును. అట్లుగాక యేకపద మనుకొని 'అజ్ఞాపించు, అను నర్థమున గతార్థముచేసినచో, అజ్ఞాపించుట వాగ్రూప మైనదిగాన, ఆయాన దొంగిలించుటయం వప్రయోజకము. అట్టియాజ్ఞ యున్నను లేకున్నను దొంగతనఁ దెలియునదిగాదు. ఇఁక ముద్రాహావకాజ్ఞ యున్నచో సజాతీయుల కది గ్రహించుటలో నివర్తకముగా నుండును. ప్రకృత మిదియున్నను దొంగిలించువానికి బాధకము కానేర దనునభిప్రాయ మీప్రకరణమున కనుగుణము. దానిని స్ఫుంఘఁజేయుటకే సూ. ని. కళాపూర్ణోదయవద్యములోని దానిని వదవ్యయముగా నిశ్చయించి 'అస' లోఁ జూపినది. కళాపూర్ణోదయము నందలి ప్రకరణమును బఠింపఁచుచో నిది యెట్లున్న నచటిసందర్భము నతిపడుచో తెలియఁగలదు.

(4) "N.B. సూ. ని కరకర (=కఱకఱ)=ప్రాయముట నమలుట మున్నగువానియం దగుననుకరణము. అని యర్థముచెప్పి అందు క్రింద సారంగవద్యమును 'అసూయఁగరకరమంచు అను పాఠముతోనే యుదాహరించినది. ఆ 'కరకర, కు ఆకోశ ముద్దేశించినయర్థ మేమో?" చూ జితకాశి 449 పుట"

అని వ్రాసి కోపమును దెలుపుపదము 'కొఱకొఱ, గాని 'కరకర, కఱకఱలు గానవచ్చును. సూ. ని. ఈప్రయోగము 'అసూయచేపండ్లు గీటుట యందలిధ్వని కనుకరణమునకు లక్ష్యముగా గ్రహించినది. అట్లున్నను వీ రర్థముచేసికొనక చుక్కలు పెట్టుటయందులకో తెలియదు. గా. వి. ౧. ౧౧౧. 'జేరినను జనువరము 'అంచు. వదనమభివ్యా

హారముచేతను "తునుము సంతకోపముతో" అనుదానిచే 'దేవపించుచు, అనుసర్థము గతార్థముగలచేతను పొసంగదు. అవ్యక్తానుకరణములగుటచే నిట్టిపదము లెట్లున్నను నుండవచ్చును.

(5) "శాస్త్రైగాఢిపాఠమును జదివియే కాఁబోలు మా, ని. వం దితులు 'కమ్మవంజు=వంజులకమ్మ' రత్నములు కూర్చుటచే దివిటీల వలె వెలిగెడికమ్మ. అనివివరము వ్రాసిరి." చూ జితకాశి 457 పుట.

వంజునకు దివిటీ యనుసర్థము ప్రసిద్ధముగా నున్నది. కమ్మ అనగా కర్మాభరణము. ఇట 'నమ్మోమురేరాజసన్నిధానము గాన కర్ణభూషణము లనెడిదివ్యటీలు రాజదిహ్నముగా నుండవలసినవే. ఇట వేదమువారిపొరపా తుమి? ఈరెండుస్థలములలోనివి రూపకములు కావా? ఇట పెద్దప్రమాదమంట, ఆప్రమాద మేమో? ఇక "దివిటీల కాంతిని మెఱుంగు లనుటయు లోకమున లేదు" అని వీరి యావత్తి. ఇట రత్నసంబంధ ముండుటచే మెఱుంగు లనుటలో విరోధ మేమియు లేదు. అదియుగాక దీపకాంతిని మెఱుంగనుట యీక్రిందిప్రయోగము నఁ గలదు.

"ధూమంబు వొదిలినఁ దుఱుగలిమెఱుంగులు

నలఁగి మాసివడివకలికగిది. విరాట్పర్వము 1 ఆ.

దీనినిబట్టి దివిటీకాంతిని మెఱుంగవచ్చునేమో.

"శాస్త్రైగాఢికి వంజుతత్వము తెలియలేదు" అని యొకమాట. వంజుతత్వము పూర్తిగాఁ దెలిసిన శ్రీ పిచ్చయ్యశాస్త్రైగారు 'కమ్మ, తో సంబంధములేని 'వంజు' నకు వారు వ్రాయించిన 'కమ్మలో' పొది గిన రత్నాలమొత్తము, అను సర్థముగల ప్రత్యేకప్రయోగమును జూ పించ రేలొకో? వీరుదాహరించిన యాంధ్రపదపారిజాతమును బట్టి వంజునకే 'రత్నములు చెక్కినతాటంకములు, అను సర్థమున్నచో నిక 'కమ్మవంజు, నకు వీరేమియర్థము చెప్పెదరో? ఇది యిట్లుండ వీరిటీకలో "కమ్మవంజులమెఱుంగు=కమ్మలయందలిదుస్సలకాంతి" అని వ్రాయించి

చి. ఈవ్రాత పూర్వవిరుద్ధముకాదా? వీ మతమున వంజనకే దుద్దు అని యర్థమా? అట్లైన వ్యవహారమున రతనములు పొదిగిన కర్ణాభరణములకే 'దుద్దులు' అని యున్నదే. అప్పుడు కమ్మ అనుదాని కేమియర్థము చెప్పదురో? తత్త్వమేయన 'కమ్మవంజ' అను పదముకడ సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు వ్రాసినయర్థము యాగికము. కాబట్టియే (— —) Hyphen, లో నున్నది. మొత్తముపై నచ్చునర్థము "రత్నములు చెక్కినకమ్మ, రత్నతాటంకము" అని వ్రాసియే యున్నది. ఈ వ్రాత వంజనకున్న ప్రాచీనప్రయోగములను బ్రకీలించియే సూ. ని. వ్రాసినది. ప్రకృతము సారంగధరలోని 'కమ్మవంజ' అను రెండు పదములు ఏకార్థములు గావు. నిఘంటువద్దతిని బట్టి సూ. ని. వ్రాత నిష్ప్రమాదము. నిశ్చయదృష్టిలేక తొడత్రొక్కిడిగా వ్రాయించిన శ్రీ పిచ్చయ్యశాస్త్రిగారివ్రాత యిట పూర్వాపరవిరోధముగలది.

(6) "కా. పా. గ్రచ్చుకొని. గచ్చుకొని, పూ. మా. పా. బ్రాణ్యమునను క. ర. లోను 'గచ్చుకొను' అను రూపమేగాని గ్రచ్చుకొను, అను రూపములేదు. సూ. ని. లో ఏరూపమును లేదు. అని వ్రాసిరి. చూ. జితకాశి. 493 పుట"

గ్రచ్చు, గచ్చు, లక్షగలయర్థ మీసారంగలోని 3-216 వ గద్యమునకుఁ బోసఁగదు కాబట్టి యీ రెండుపదములకు ననుక్రముక్తమగు 'కొను' కాదిది. సూ. ని. ఈపదమును బరుషాదిగా గ్రహించినది. పాపము!! శాస్త్రిగారి పదమును వాచియుండరు. అందలియర్థ మీ ప్రకరణమునకుఁ జక్కఁగ నిరవదించుట గలదు.

(7) "కలయంగన్, క్రియావిశేషణము. క. ర. లో, సూ. ని. లో గూడా లేదు. చూ. జితకాశి 507 పుట"

కన్, అనునది నేజ్యంత మగునగుభాతువు. ఇది క్రియావిశేషణములకును నేజ్యంతక్రియలకును ననుక్రముక్తమగును. కన్ విరహిత

సూ. ని. వద్దతి. 'కలకుంగన్' అనునది నుజ్యంతక్రియగాని క్రియా విశేషణము గాదు. (చూ. సూ. ని. అల్ల².) మఱియు నీవిషయము కాలవ్యాకరణక్రియావరిచ్ఛేదము 115, 116, సూత్రములు, వాని వివరణమును జరికించినఁ దెలియును.

(8) "మఱక అను నర్థమున శ. ర. లో, కఱ, శకటరేఫముతో నే యున్నది. కాని, బ్రాను 'కర' అన్నాఁడు...సూ. ని. లో ఈ 'కర' ఏరేఫముతోనూ లేదు." అని వ్రాయించిరి. చూ. జితకాళి. 496 పుట.

ఇది శ్రీ పిచ్చయ్యశాస్త్రిగారి సాహసము. ఇట్టి ప్రసిద్ధవదముచు, ఈవదమునకు సారంగధరలోని వద్యమును సూ.ని. ఎన్నఁడును విడవదు. ఇది రెండవసంపుటమున "కఱ్ఱ (అ)" అను వదములోనున్నది నాలుగు పాదములతో పూర్తిగా నీసారంగవద్యమునే చూపినది. (చూ. సూ. ని. 2 సం. 167 పుట.) ఈవద్దతి వీరు 'కరకర, లో గమనించిన యుందురు. ఐనను బొరవడిరి.

(9) "చనుమానము, నిఘంటువులలో లేదు. వ్యవహారమున నున్నది". అని వ్రాసిరి. చూ. జితకాళి. 196 పుట" ఇంతేగాక పునస్సమీక్షలో చనుమాన మనువదమున కొకయాధునిక ప్రయోగము చూపి దానికి గతి కల్పించిరి. సూ. ని. మూడవసంపుటములో 47 వ పొరట వేంకటనాధుని వంచతంత్రము, దశావతారచరిత్రము, నిరంజనోపాఖ్యానములనుండి ప్రయోగములఁజూపి యీవద మెత్తియున్నది. ఈసంపుటము వీరెఱుంగరాకాబోలు. ఇట్టిదే 'చీరదిక్కుట, యాచు. (చూ. సూ. ని. 3 వ సంపుటము)

(10) "కొదిలె, పాఠము అసాధువే యగుచున్నది. సూ. ని యీపాఠమునే గైకొన్నది." చూ. జితకాళి 233 పుట. కొదిలె అన పాఠముతో సూ.ని. ఈవద్యము నెక్కడ నుదాహరించినదో శ్రీ శాస్త్రి గారు తెలువకుండుటకుఁ గారణమేమో ?

పై విషయములఁ బరామర్శించి నూ. ని. లో గ్రహింపఁబడిన పాఠములు వదవదార్థములు నవిరుద్ధములని పాఠము లెఱుంగఁదురు గాక. మొదటినుండియుఁ బ్రామాణికములగు పెక్కురు వండితు లేకాభి ప్రాయముగ నిర్ణయించిన వదవదార్థములనే పూర్వోత్తరవిరోధములు లేకుండ గ్రహించుట, నూ. ని. చరిపాటి నాటికి నేటికి నీనిఘంటు నిర్మాణమున ఆసరణియే గ్రహింపఁబడుచున్నది. ఇట్లుండ నూ. ని. హృదయము పాశల్యముగ నెఱుంగకయే దోషముల నారోపించుట శ్రీ పీఠ్యయ్యశాస్త్రిగారి సాహసమాత్రమే యనియు, ఇట్టి యారోప గలు ప్రామాణికనిఘంటువుపై ఆనాలోచితముగ ఇతరులు చేయుటం దురనియు నెఱింగించుటకే యంతవఱకు సమాధానమియ్యవలసి వచ్చిన దని మనవి.

భీమ ని న యోక్తులు.

ఉ. శ్రేయసి ప్రీతితోడఁ జచరించిన బావణభంగి తోప మెంతో
యొనరింప నర్థభరయుక్త మటంచు మదిం దలంచి, య
త్యాయశయుక్తి యుక్తము నచారతర్థాగ్రహ నైన వాళ్ళ మే
ధానిధియా వృకోదరుడు ధర్మజుతోఁ దగఁ బల్కె నీక్రియన్. ౧

ఉ. మానినీప్రేమ దృష్టిగరిమం బొకించియు నీతిమాగ్ధుం
బూని యెఱుంగఁజేసిన యపూర్వవిధానము నందిచూడఁ దా
నానని చెప్ప శక్యమె బృహస్పతికై నను నిర్భంగి వా
మానసమందు విస్మయ మమందగతిం బ్రభవించె నీయెడన్. ౨

గీ. తీర్థకారుడు మార్గంబు తెఱపిసేయ
మడుగులోనఁ బ్రవేశింపఁ గడఁగు టొప్పు;
కార్మకభము నిరూపింపఁ గలుగు నతఁడు
తొలఁత లభియించుటయె కడుదు స్తరంబు. 3

చ. అనయము సంగణంబులనె యాదరమొప్పుగ నేకరించు నీ
మనమన మేమెవల్కు లనమానము లేక రుచించుఁగాక; స
జ్జనులు గుణజ్ఞు లెన్నఁగు విచారమానేయ రొకించుకేది కా
మిని మగవాఁ డటంచు, మది మెచ్చెడిభంగిని బట్టుచోటులన్. ౪

ఉ. నాటగువిద్యలందు గణనం గొనఁజాలవివేక మూని యీ
లీలను నీదు డెందము చలించి, వివర్యయమంది. వంకమం
దోలి నణఁగి మ్రందెడు మదోద్ధరసింధురభంగి దోఁతుఁగాఁ
గులుచున్న దోశృవతికుంజర ! యిట్లుగె టెంత గర్వమో ? ౫

ఉ. వైరిజనంబు చేతల వివర్ధక నీ విటు పొందియుండఁ బా
కారిమఘాతురత్రవకు లగ్నిలి సుస్తుతి సల్పునట్టి నీ
పౌరుషమంతయుం బొలిసె; భావ్యమె యిట్టి వివత్తు నందఁగా
నారయ నింతకంటెను మహ తరదూఃఖ మొకఁడు గలునే ? ౬

చ. కరుల భుజ్యవంశద లవ లగఁ బెఱుగొనంగఁ జూచి లోఁ
బెఱయ ననీహచేఁ బెరిపించి, య పేక్షవహించునట్టి భూ
వరుని సమాశ్రయఁబు నభవాదభయఁబున నజ్జగించి వే
సిరలు దొంగిలిపోవు చుకలన నేయ కొకిలయేనియన్. 2

చ. తయనము పేతుడయ్య నహజంబున లోకభావనంబు త
ప్రియజననమ్మతఁబు నగుతేజశుఁ దాల్చి నమ్మద్దినొందఁగో
రియ జలనంబు నల్పుభూభుజు నరిందమునిం బ్రజ లెల్లవేళ మో
దయతముగా ద్వితీయనిధుశర్మనముంబలె గూర్తు రంజలిన్. 3

ఉ. మానధనాగ్రగణ్యఁ డభిమానయుతుండు ప్రియోన్నతంబునా
స్థానము నొందఁ గోరునయశాలికి పూర్ణమనస్వి కయ్యెడం
బూనిన యాత్మపాదపమె పొల్పునుసాధన మెంచిచూడ న
ద్దాన ననర్థజాతము నదల్పఁగఁబాలెకశక్తి యేర్పడున్. 4

ఉ. అకడ లాకమించు నయనంబును జారువహీనవృత్తి; న
త్యాగదుపేతుశ్మశ్మములు నాయతిలేక వివాళమందు; ని
ర్వాపితభావివృద్ధియుతుఁ డందును లాఘవ మెందు; దాన దు
ప్రప్రావము గాదె గౌరవసహకథం జగురాజ్యలక్ష్మియున్. 5

గీ. కాన విడనాడు మున్నతి కానయైన
వట్టి యద్యోగరాహిత్యవర్తనంబు
సంతతమును జరాక్రమాశ్రయమలైన
సంపదలు దఃఖములతోడఁ జనవు గొనవు 6

మ మదసంసేకసమేధికానన లవన్మతైభవంధంబులు
నృజలీల నివకలిచి, తాఁ గొనినమేదఃపూర్ణ మాంసంబుచే
మ దమొప్పుం జరియించుఁ గేసరి; జగంబుల్ స్వీయతేజంబునం
గదలంజేయఁగఁ జాటుధీనుఁ డెపుడు గాంక్షింతుడన్వార్థముల్. 7

ఉ. వైరినికార్యముఁ డనవద్యురరాక్రమసంయుతుండు దు

పాఠశక్తిర్ని గోర నచిరాంశువిలాససకాశమనల
క్లిరవచేసమాగమ మకించసకార్య గాదె యెంచగన్.

౧3

గీ. జనుడు పృథివియందు డజ్జ్వలజ్వలన మెప్పుడు
భస్మరాశి సుఖంబుగఁ బట్టఁగలడు
కాన నభిభూతిభయమున మానధనుడు

చయ్య ననువుల విడుచుఁ; దేజంబు విడఁడు.

౧౪

ఉ. ఏమిథలంబు గోరి హరి హెచ్చిన రోవహత్తోడ గర్జదు
ద్దామఘనాఘముం జెనకి తారతరంబుగ ఘీంకరించు; తే
జోమయిమూర్తిమై నెగడు శూరున కయ్యెడ వైరియున్నతి
స్థేమము లోర్వకుండు టది సిద్ధము గాదె వ్యభావపంపదన్.

౧5

చ. అవధినిరీక్షణంబు తగు నంచు మనంబున నెతువేని భూ
ధవ ! సతతంబు జిహ్వాగతితత్పరుడైన సుయోధనుండు నా
హవ మొనరింపకుండఁగనె హెచ్చినపంపద లాస్వదించుచు
పువినయవృత్తిమై విడఁగఁజాలు నె యట్టి వివేక మూనునే.

౧౬

ఉ. లే కొకవేళ పజ్జనతలేకము చాల్చి సుయోధనుండు గు
ర్లోకమునైన రాజ్యగదముం దగ నీ కిడనేని భూవరా !
నీ కనుజన్మలై జగతి విచ్చలుఁ గీర్తి గడించుమున్న యీ
మా కింక నేమిచేతులు నమందభుజ్రమపిక్రంబునన్.

౧౭

ఉ. దిక్కుల వన్నెకెక్కి చనుదెంచెడి దిగ్గజభంగి దోఁతుఁ, బెం
వెక్కిన నాల్గుసంద్రములు నెల్లలు చాటియు వచ్చుచున్నవో
యిక్కరణిఁ బెనంగ ననునేపు దలిర్ప రణంబు నల్పగా
నక్కొనుమానమక్షమున నిల్వకు శక్యమె వైరికోటికిన్.

౧౮

గీ. కాన నృపవర్యమోహంబు గాననీక
విక్రమకుఁ బూనఁగా మది వెరవుగొనుము
నీ నిరుత్సాహమున వైరినికరమునకు
నేరమునా నికమునా నేరమునా

౧౯

శ్రీ సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటువు.

చతుర్థసంపుటము.

శ్రీపితాపురమ వహరాజావారి ధర్మహయకు ఠే రచియింపఁ జడుచున్న ప్దేనిఘంటువులోని రాయల్ సైజు 1000పుటలుగల క్రథమ సంపుటమాను, 955 పుటలుగల రెండవసంపుటమాను, 980 పుటలుగల మూడవసంపుటమాను, 975 పుటలుగల చతుర్థసంపుటమాను, మాద్రీ తమలై విక్రయమానకు సిగ్గుచాగా నున్నవి. ఇంద్ర క్రథమ సంపుటమున అకారము మొదలు, జైకారము వఱకునుగల యచ్చు లాదియందొంగల సంస్కృతాంధ్రశబ్దములన్నియుగలవు. రెండవసంపుటమాను 'క' మొదలు 'జ' వఱకుగల శబ్దములును, తృతీయసంపుటమున 'చ' మొదలు 'తృ' వఱకుగల శబ్దములును, చతుర్థసంపుటమున 'తె' మొదలు 'స్త' వఱకుగల శబ్దములును గలవు. ఇదివఱకున్న నిఘంటువు అన్నిటికంటె నిది సర్వవిధముల నుత్తమమయినది. ఈపుస్తకమును రచియించుటకు మాద్రీం చుటకు విశేషద్రవ్యమువట్టినను ధనవంతులకేగాక జనసామాన్యమునకుఁ గూడ లభ్యముగా నుండవలయు ననురథంపుతో నీక్రింది వెలలు నిర్ణయించబడినవి క్రథమసంపుటము సాదాక్రతి వెల రు 5 లు, మేలుక్రతి (Art Paper) రు 7 లు, ద్వితీయసంపుటము సాదాక్రతి రు 4 లు, మేలుక్రతి రు 5 లు, తృతీయసంపుటము సాదాక్రతి రు 4 లు, మేలుక్రతి రు 5 లు, చతుర్థసంపుటము సాదాక్రతి రు 4 లు, మేలుక్రతి రు 5 లు. ఈ సంపుటములు కాకినాడ ఆంధ్ర సాహిత్య కరిషత్కార్యాలయమున దొరకును.

అంధ్రసాహిత్యచరిత్ర - ప్రతిభాపక్షాలు.

శ్రీ శ్రీ చుహారా రావు కేంకటూరజహితీ సూర్యరావునాధ్యక్షుడగు
సీతాపురంజహారాజులు, పరిశ్రాంతిచేసినారు.

శ్రీ శ్రీ కేంకటూరి చుహారాజులు.

శ్రీ శ్రీ బాబ్బిలి చుహారాజులు.

ఉద్ధారకులు.

శ్రీ రాజా కేంకటూరి అప్పారావునాధ్యక్షుడగు-ఉయ్యాల నరసింహులు.

అధ్యక్షులు.

సాహిత్యనికారణ, కాశీభట్ట నువ్వుయ్యకాశ్రీలు.

కార్యదర్శులు.

కొంబి రాఘవాచార్యులుగారు, ఎం. ఏ., డి. ఎల్.

నిజమూరి వెంకన్నపంతులుగారు, ఎం. ఏ., (సహాయకాధ్యక్షులు)

కార్యనిర్వాహకసభాసభ్యులు.

శ్రీ వివాన్ బహదూర్ కొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తిశాయుడుగారు,
(కోకాధ్యక్షులు)

„ సిల్లారెడ్డి రంగబ్రహ్మరావుశాయుడుగారు.

„ కోకా కేశవాచార్యులుగారు.

„ కొమ్మిరెడ్డి కేశవరావుమూర్తిశాయుడుగారు, డి. ఏ.

„ చిలకమర్తి లక్ష్మీవరసీనముగారు.

„ నిడువకోట కేంకటరావుగారు, ఎం. ఏ.

„ ఎలేక్టరల్ కేంకటరావునాధ్యక్షుడగు, డి. ఏ., డి. ఎల్.

„ ప్రతిపాదితాధ్యక్షులరంగ పార్థసారథిగారు, డి. ఏ., ఎల్. ఎల్. డి.

„ కందుకూరి తిక్కరెడ్డిగారు, డి. ఏ.

„ కేశవరత్న కామరాజుగారు.

„ కేవల శ్రీకామచంద్రగారు, ఎమ్. ఏ. (అధ్యక్షులు)

